

Expertsessie: de toekomst van werk vraagt om een cultuuromslag

De toekomst van werk vraagt om een cultuuromslag

De bouw is mensenwerk, dus wanneer het op het aspect 'menselijk kapitaal' aankomt, fungeert de sector niet alleen als kanarie in de kolenmijn voor bredere maatschappelijke ontwikkelingen. Veranderingen in hoe de samenleving over werk denkt, worden op hun beurt ook extra hard gevoeld in de bouw- en infrasector. Vandaar dat Toekomst van werk ook een prominent deelthema is van de Verkenning Bouw & Infra 2030: 'Nu bouwen aan morgen'. In Apeldoorn kwamen zo'n vijftien experts samen om de mogelijke scenario's te verkennen.

"Een geheel accurate voorspelling is niet het doel van de expertsessies," benadrukt moderator Robin Fransman van De Argumentenfabriek in de vergaderzaal op de negentiende verdieping van HNK in Apeldoorn. Voor de expertsessie Toekomst van werk zijn hier vijftien experts op het gebied van arbeid samen. Ze zijn afkomstig van organisaties uit het maatschappelijk veld, zoals bijvoorbeeld TNO, FNV en het Platform Zelfstandig Ondernemers, maar ook uit het bank- en verzekeringswezen en de technologie-sector.

"We willen meer grip krijgen op complexe vraagstukken", gaat Fransman door. "Dat doen we door de mogelijke opties te verkennen met experts uit verschillende sectoren. Het doel is inspiratie bieden, onderwerpen agenderen en, uiteindelijk, ondernemers motiveren om aan de slag te gaan met de toekomst."

Kansen

In zijn essay, dat de basis vormt voor de expertsessie rond het thema Toekomst van werk, gaat hoogleraar en voormalig D66-senator Alexander Rinnooy Kan in op de uitdagingen in de sector rond het onderwerp arbeid en menselijk kapitaal. Flexibilisering, instroom, (bij-) scholing en pensioen zijn onderwerpen die overal op de bouwagenda prijken, en waar menig ondernemer mee worstelt. In de expertsessie in Apeldoorn wordt al vroeg geraakt aan de meest existentiële

toekomstvraag: zijn deze processen nog omkeerbaar, of moeten we ze omarmen als kansen?

Neem flexibilisering: een complexe ontwikkeling, die zowel voordelen als nadelen biedt voor ondernemers. Maar werknemers zelf moeten ook beschermd worden, door 'de scherpe randen aan de onderzijde weg te halen', aldus een afgevaardigde van een vakbond. "Het adaptieve vermogen van de sector moet omhoog," meent een andere aanwezige. "Flexibilisering gebeurt niet alleen uit noodzaak, maar ook uit wens. Sociale zekerheid kan heel goed op alternatieve manieren georganiseerd worden."

Instroom

Uiteraard komt ook het instroomvraagstuk voorbij. Onvoldoende jongeren kiezen voor een carrière in de bouw, waardoor de sector in economisch voorspoedige periodes nauwelijks kan voldoen aan de vraag naar werk. Een deelnemer van de expertsessie voorziet dat dit het aankomend decennium niet minder zal worden: "We kunnen natuurlijk nog niet voorspellen hoe de economie er de komende jaren uit zal zien. Maar als we nu al kijken naar de vraag die de energietransitie veroorzaakt voor nieuwbouw en verduurzaming, kun je je bijna niet voorstellen dat de bouw nog gaat terugvallen in een laagconjunctuur. Als dat klopt, moet je echt denken aan een vervijfvoudiging van het aantal mensen dat nodig is."

Het is een stelling die bijval vindt, en over mogelijke oplossingen komen diverse visies voorbij. Een deelnemer gaat er vanuit dat technologische ontwikkeling voor zo'n toename in productiviteit gaat zorgen, dat straks veel meer werk gedaan kan worden met minder mensen. Een ander ziet het antwoord in niet-traditionele instroom: door vrouwen, buitenlandse krachten, vluchtelingen of zij-instromers beter te interesseren voor de bouw. Deze ontwikkeling is al gaande in de zorgsector,

die ook al jaren met personeelstekort kampt. Geen onrealistisch toekomstscenario dus, en het toont aan hoe zinvol het is om naar andere sectoren te blijven kijken.

Een cultuuromslag

De gemene deler in de discussie is de consensus dát er zaken gaan veranderen. Of het nu gaat over hoe werkgeverschap en sociale zekerheid er anno 2030 uitzien, over welke competenties een bouwer anno 2030 moet beschikken (breed inzetbaar versus hyper-specialistisch) of wat de verantwoordelijkheden van werknemer, werkgever, opdrachtgever en overheid moeten zijn. Opvallend vaak luidt de conclusie dat een cultuuromslag nodig is: "De bouw is nu een productensector, geen kennissector. Dat moet gaan veranderen."

Concrete oplossingen voor alle uitdagingen waar de bouw- en infrasector voor staan, komen vandaag logischerwijs niet voorbij – dat is ook het doel niet. Duidelijk is wel dat, wanneer een diverse groep mensen uit verschillende sectoren met open vizier een aantal deelonderwerpen verkent, de essentie van een vraagstuk effectief wordt gevonden. Zoals een deelnemer samenvat: "De bouw signaleert de maatschappelijke vraagstukken van de toekomst steevast in een vroeg stadium. Dat betekent dat de sector ook verplicht is een voortrekkersrol te spelen in het oplossen van deze vraagstukken."